

UIT de kunst

donderdag 24 februari 2022 WEEK 8

DHC
Den Haag Centraal

Met zijn foto's van papieren maquettes weet kunstenaar Jasper de Beijer ons al ruim twintig jaar te verleiden om scherper naar de geschiedenis te kijken. In Museum Rijswijk laat hij voor het eerst daadwerkelijk iets van zijn bouwsels en optische trucs zien. De Beijer moest de concrete objecten opnieuw maken, want hij steekt ze na het voltooien van zijn fotoprojecten in de brand. Hier afgebeeld: 'Fantasma', uit de serie 'Marabunta' (2012). / zie pagina 6/7

RECENSIE

Retrospectief in Museum Rijswijk

De donkere kamer van Jasper de Beijer

Jasper de Beijer maakt fascinerende foto's van papieren maquettes. Op het eerste gezicht doemen er verre oorden en historische gebeurtenissen op, maar bij nader inzien woelen zijn beelden verontrustende zaken overhoop.

Door Hendrik van Leeuwen

In Mekka staat een groot zwart blok. De pelgrims die er al eeuwenlang omheen draaien, laden een puur abstracte vorm op met al hun hoop en vrees. Wat zien ze allemaal, dwars door een ongenaakbare brok materie heen? Wie er als een antropoloog naar kijkt, ziet een ongelooflijk voorbeeld van het menselijk beeldingsvermogen.

In Museum Rijswijk staat nu ook een groot zwart blok. Daar kun je echter wél fysiek naar binnen stappen. Vergeet de lawaaiige rondgang van pelgrims. In een museale ruimte is geluid bijna storend, je wilt alleen zijn met je gedachten, maar visueel geroezemoes is er te over. Het zwarte blok wordt aan alle kanten omringd door informatiepanelen over de vele fotoprojecten van Jasper de Beijer. Je krijgt de zaken echter niet op een presenteerblaadje aangereikt. De speelse ordening springt van de hak op de tak, zodat je hersens flink moeten hinkelen, maar dat past wel bij de foto's van De Beijer waarbij je ook als een detective te werk gaat. Welk tijdperk, welke plek, welke beladen gebeurtenissen en stereotypen raakt hij aan? Dat we nog steeds in een koloniale wereld leven, dringt langzaam maar onontkoombaar tot je door.

'Black night'

Bij de spleet die toegang tot het blok verschaft, worden de spelregels streng. Niet meer dan twee personen tegelijk en kalm bewegen, want de verlichting in de vorm van 'blacklight' heeft op sommigen een desoriënterend effect.

Wit knalt eruit met een blauwe gloed. Zwart is juist onpeilbaar diep. Maar tussen deze twee extremen doemen tastbare beelden op van huizen en planten, zelfs van een levensgroot paard. Meestal zijn het driedimensionale objecten, gemaakt van papier, en de drang om ze aan te raken is groot, al word je gemaand om dat toch vooral niet te doen. Veel orde heerst er wederom niet. Drie, vier aardlagen zijn boven op elkaar gestapeld. Groot en klein lopen door elkaar. Het is alsof je in een groot bent beland, vol flarden van verhalen. 'Welkom in het hoofd van Jasper de Beijer,' zo vatte curator Diana Wind de ervaring samen bij haar openingstoespraak. Je vraagt je af of het in je eigen bovenkamer ook zo'n rommeltje is.

Het is de eerste keer dat Jasper de Beijer (Amsterdam, 1973) daadwerkelijk iets van zijn maquettes laat zien. Voor hem zijn alle bouwsels en optische trucs slechts een tussenstap en draait het uiteindelijk om de foto's, die vaak op groot formaat en in oplages van zeven worden afgedrukt. Die foto's zijn inderdaad geheimzinniger, omdat de scheidslinje tussen maquette en wereldbeeld een stuk vager is. Fotografie heeft een aura van 'echtheid' en daar doen overduidelijke trucages verrassend weinig aan af. Je kijkt gewoon je ogen uit. Zijn Victoriaanse kas met de grandeur van Crystal Palace en de kwaadaardige kop van een Mexicaanse drugsbaron zijn allebei zichtbaar van papier gemaakt en toch zijn dergelijke scènes, waar een hele wolk van betekenis omheen hangt, raak getypeerd en geloofwaardig.

Veel onderzoek

Er gaat dan ook veel onderzoek aan vooraf. De Beijer trekt anderhalf à twee jaar uit voordat hij een nieuwe serie presenteert. Voor 'Sacre du Printemps' bijvoorbeeld dook hij diep in de Eerste Wereldoorlog en legde hij een verzameling van gesneuvelde paarden aan. Het waren er duizenden, maar in het grote geweld telde hun lot nauwelijks. Wie kan stilstaan bij een paard, wie kan ze iets kwalijk nemen? Op de geën-

sceneerde foto's van De Beijer komen hun onschuld en hulpeloosheid rauw binnen. De afgestompte clichés van mannen in loopgraven zijn vervangen door een andere invalshoek. Hetzelfde paard dat als levensecht model deel uitmaakt van de opstelling in zijn 'donkere kamer' explodeert op een foto uit 2007. Van de ruiter geen spoor. Het paard vertolkt alle gevolgen van oorlogsgeweld.

Zo weet Jasper de Beijer ons al ruim twintig jaar te verleiden om scherper naar de geschiedenis te kijken. Hij maakte studiereizen naar Nederlands-Indië en Curaçao, hij verdiepte zich grondig in de sores van Afrika, het Amazone-oerwoud en meer. In Museum Rijswijk worden al die projecten samengevat in de catalogus, er hangen enkele aansprekende foto's aan de muur en als zinnebeeld van het geheugen is daar die geheimzinnige 'donkere kamer'. De Beijer moest de concrete objecten opnieuw maken, want hij bewaart zijn bouwsels niet, hij steekt ze na afloop in de brand. Alle tijd en energie werden mogelijk gemaakt door

Het werk laat je met nieuwe ogen naar onze wereld kijken

de toekenning van de Agnes van den Brandeler Museumprijs 2020. Hoewel Jasper de Beijer internationaal is doorgebroken (hij wordt vertegenwoordigd door galeries in Istanboel en New York) raakte hij na het sluiten van galerie Nouvelles Images wat uit het zicht. Daar wil deze Museumprijs terecht iets aan doen. Zijn werk snijdt hout, grijpt je bij de keel en laat je met nieuwe ogen kijken naar onze wereld.

Jasper de Beijer, 'Critical Mass', t/m maandag 18 april, Museum Rijswijk. Meer informatie: www.museumrijswijk.nl

Jasper de Beijer, 'Smog', uit de serie 'The Riveted Kingdom' (2008).

luieren

waakzaamheid. De video 'No More Sleep No More' van Corrae duurt maar liefst vier uur en toont veelal onrijpbare beelden van onder meer kleurige draaikolken of gekleurd water. Op de achtergrond zijn gesprekken te horen van verschillende wetenschappers over theorieën rondom slaap vanuit verschillende inval-

soorten. De video 'No More Sleep No More' van Corrae duurt maar liefst vier uur en toont veelal onrijpbare beelden van onder meer kleurige draaikolken of gekleurd water. Op de achtergrond zijn gesprekken te horen van verschillende wetenschappers over theorieën rondom slaap vanuit verschillende inval-

Ook tijdens het dutten en mijmeren is sprake van productiviteit

soorten. De bezoeker kan in de ruimte op een bed liggen en valt midden in het verhaal. Hierdoor is het misschien niet helemaal goed te volgen, maar tegelijkertijd leveren flarden van de gesprekken toch inzichten op. Over slaap weten we eigenlijk nog heel weinig. En dat niet weten en het zoeken naar antwoorden is precies wat je ervaart bij deze installatie, waarbij zowel de beeldenstroom als de gesprekken niet direct te doorgronden zijn.

Bevrijdend

Prachtig zijn de schilderijen van Pamela Phatsimo Sunstrum van gezichtsloze vrouwen van kleur van wie de gewaden die zij dragen

zeer krachtig, niet in de laatste plaats omdat het tonen van een vrouw van kleur in een kunsthistorisch perspectief zeer belangrijk is. Maar ook omdat het uitstraalt dat door middel van sereniteit en rust bergen kunnen worden verzet en sterrenhemelen opgewekt. Het is een bevrijdende gedachte om het niks en luieren te omarmen en door deze overgave toch stiekem inzichten en daardoor geestelijke beweging op te wekken.

'How Rest the Brave', t/m zondag 27 maart, donderdag en vrijdag 13.00-20.00 uur, zaterdag en zondag 12.00-18.00 uur, Nest. De Constant Rebecqueplein 20b. Meer informatie: www.nestruimte.nl